

RESTAURAREA ICOANEI PE PANOU *SFÂNTUL NICOLAE*. COLECȚIA PAROHIEI CANELA, JUDEȚUL ILFOV

MIREL VASILE BUCUR¹
PAUL VICTOR LANGA²

THE RESTORATION OF ICON SAINT NICHOLAS, PART OF THE COLLECTION OF ORTHODOX CHURCH OF CANELA

ABSTRACT

The icon Saint Nicholas it's part of the collection of Orthodox Church of Canela. The principal degradation which reduced the resistance of wooden panel was caused by the xylophagous attack (Anobium punctatum). In this paper are explained the principal stages of icon restoration process, from consolidation of wooden panel to cleaning with solvents and reviving the original aspect of icon kept along the time under layers of dust and browned varnishes.

Keywords: icon on wood panel, degradation, restoration, xylophagous, restoration, layers of dust and browned varnishes, reduced resistance.

Biserica de la Canela, cu hramul *Sfântul Mare Mucenic Dimitrie Izvorătorul de Mir*, construită în anul 1812 sub ctitoria boierului Vasile Izvoranu și a soției sale Ecaterina³, urmărește stilul clasic al bisericilor ortodoxe, sub formă de navă, prevăzută cu o turlă la intrare, care nu are legătură în interior, un mic pridvor închis prin care se face accesul, pronaosul fiind despărțit de naos de doi stâlpi. Biserica din Canela a aparținut Bisericii parohiale Moara Săracă din apropiere până în anul 2010. În perioada 1945-1975 a slujit într-însa un preot refugiat basarabean, în celelalte perioade biserica fiind păstorită de preoți slujitori de la Moara Săracă. În anul 2010, datorită creșterii numărului de enoriași din zonă, biserica de la Canela trece din filie în parohie de sine stătătoare.

---

¹ Expert restaurator, profesor asociat, Universitatea "Lucian Blaga" – Sibiu; e-mail: mirel_bucur@yahoo.com.

² Restaurator, doctorand Universitatea "Lucian Blaga" – Sibiu; e-mail: paul_langa@yahoo.ro.

³ În interiorul pronaosului, pe peretele de Apus se află o inscripție, în zilele noastre nemaifiind cea originală, în care se menționează Vel Serdarul Vasile Izvoranu, moșier în locurile din zona localității.

Descrierea estetică și iconografică. Panoul icoanei este realizat din trei planșe din lemn de rășinoase, debitate tangențial și finisate cu rindeaua, întreaga structură fiind întărită cu două traverse semiîngropate, tot din lemn de rășinoase, de tip coadă de rândunică, dispuse în partea superioară și inferioară a panoului. Pictura este realizată în manieră bizantină, în culori de ulei pe un strat de grund pe bază de gesso cu alb de plumb, conform determinărilor prin fluorescență de raze X.

Icoana îl reprezintă pe Sfântul Ierarh Nicolae bătrân, în postură de arhieru, stând în picioare. Funcția deținută reiese de veșmintele purtate, dar și din însemnele și obiectele simbolice specifice acestui rang: stiharul, mânecutele, epitrahilul, peste acestea sacosul, epigonatul, omoforul, pe cap mitra, iar în mâna stângă cârja cuprinsă cu o bucată de material textil. Este reprezentat frontal, cu mâna dreaptă binecuvântând. De-a dreapta și de-a stânga sfântului sunt reprezentate, pe nori, simboluri ale dimensiunii cerești: Iisus Christos în hiton roșu și himation albastru înmânându-i Evanghelia și Fecioara Maria în maforion roșu, purtând pe brațe în semn de ofrandă omoforul. Veșmintele sfântului, sacosul roșu și omoforul, îi sunt decorate cu motive vegetale (pe sacos frunze aurii, pe omofor frunze verzi și trandafiri roșii, nelipsite fiind crucile care coboară din dreptul umerilor și în zona abdominală). Ornamentică bogată se regăsește și pe mitră, gulerul stiharului, mânecute, epigonat și mânecile sacosului⁴.

Fiecare personaj are înscris în dreptul lui numele cu caractere chirilice. În dreapta Sfântului se regăsește o masă acoperită cu o draperie, pe care se află Sfânta Evanghelie, ducându-ne cu gândul la liturghia arhierască, o liturghie de mare importanță oficiată numai în prezența unui cleric cu grad înalt (episcop, arhiepiscop, mitropolit). Acest decor, susținut bineînțeles și de draperia strânsă din colțul din stânga personajului, creează o atmosferă solemnă: un înalt ierarh care iese în fața credincioșilor să-i binecuvânteze și să slujească, adus în prim plan, cu picioarele ușor tăiate de conturul ramei, creând impresia că iese din cadrul său.

Treimea inferioară a fondului icoanei, de culoare verde, simbol al pământescului, dar și a bucuriei, asociată cu celelalte două părți superioare de culoare aurie, lumea harică a desăvârșirii, Maica Domnului și Mântuitorul coborând pe nori, simbolizând spațiul divin, Evanghelia de pe masă (probabil Sfânta Masă a Altarului), draperia restrânsă, pentru a se putea vedea întreaga desfășurare a personajelor, Sfântul Nicolae binecuvântând, purtând cârja, simbol al păstoririi credincioșilor, conferă întregii icoane un aspect sărbătorec, putând-o asocia cu liturghia oficiată cu prilejul prăznuirii acestui sfânt,

---

⁴ Constantin Cavaros, *Ghid de iconografie bizantină*, București, Editura Sophia, 2005.

pe de altă parte afirmând posibilitatea ca această icoană să fie o icoană de hram.

Descrierea stării de conservare. Panoul din lemn de rășinoase prezintă un atac inactiv de insecte xilofage, care a dus la o fragilizare masivă, atât a acestuia, cât și a elementelor constitutive, traversele semiîngropate de pe verso. De asemenea, fluctuațiile valorilor de umiditate și temperatură din mediul în care a fost ținută icoana a dus la o ușoară curbare a celor trei planșe, urmările acesteia fiind fisurile care traversează straturile picturale, dar și ușoara distanțare a celor trei planșe, implicit o ușoară deplasare a traverselor. Cele mai afectate sunt extremitățile suportului, care, datorită fragilizării sale, au devenit friabile, în principal cea superioară și inferioară, mai puțin sau nesemnificativ cele laterale.

Din punct de vedere al straturilor picturale, sunt afectate în principal din perspectivă estetică, datorită orificiilor de zbor apărute pe suprafața panoului. Apar și aici degradări minore datorate umidității sau șocurilor, acestea constând în exfolieri ale stratului de culoare, dar și medii – lovituri sau orificii care străpung chiar și panoul (colțul din dreapta superior).

Operații de restaurare. Datorită rezistenței mecanice foarte reduse, determinată de atacul intens al insectelor xilofage, în zonele cu pierdere majoră s-a recurs la o primă injecție superficială cu soluție de rășină sintetică Paraloid B72 dizolvată în acetat de etil, de concentrație 10%, în vederea unei consolidări profilactice de suport pentru a nu se mai pierde fragmente lemnoase în timpul manipulării. După această etapă, panoul a fost pus pe o masă cu fața în sus și s-a efectuat consolidarea profilactică a straturilor picturale, în zonele cu desprinderi, pierderi sau strat friabil de culoare, în plan principal fiind zonele superioară, inferioară și zonele de la îmbinarea celor trei planșe constitutive ale panoului. Intervenția a fost făcută cu foiță japoneză aplicată prin pensulație cu clei de pește de concentrație 4-5% și o călcare ușoară cu spatula electrică termostată în zonele cu desprinderi majore, la temperatura de 75 de grade.

Icoana a fost întoarsă și a urmat consolidarea structurală a întregului suport lemnos prin injecție de rășină Paraloid B72 în etape succesive, trecând apoi la injecție de rășină și pe fața panoului. După finalizarea etapei de injecție, au fost injectate superficial traversele pentru a facilita scoaterea acestora fără riscul major de fracturare. Surplusul de Paraloid de pe verso și de pe fața icoanei a fost îndepărtat cu tampoane de vată înmuiate în acetat de etil.

Operațiunile au continuat cu fixarea cu ajutorul preselor a zonei de suport care avea desprinderi, scoaterea traverselor și readucerea în plan (cât a fost posibil) a panoului.

Cu chit de rumeguș s-au realizat apoi completările de suport ale panoului, suplimentate cu tacheți de întărire a suportului. Traversele au fost consolidate cu Paraloid B 72 (10%), iar apoi s-au efectuat și aici completări

de suport cu chit de rumeguș. Chituierea orificiilor de zbor cu chit de cretă de munte și clei de pește (4%) a fost precedată de scoaterea foiței japoneze cu tampoane de vată înmuiate în apă caldă, după care s-a efectuat și chituierea spațiilor dintre planșe cu chit de cretă de munte pe față și pe verso cu chit de rumeguș.

Curățirea versoului s-a realizat cu o soluție de apă: alcool etilic, amoniac (90:10), iar pe față verniul și depunerile de pe stratul de culoare au fost îndepărtate cu o soluție DMF – acetat de etil (50:50). Printre ultimele operații efectuate asupra piesei menționăm integrarea cromatică realizată cu acuarele pe zonele chituite cu cretă de munte și vernisarea cu damar în esență de terebentină.

Recomandări privind condițiile de păstrare. Recomandăm ca icoana să fie depozitată sau expusă într-un loc cu o umiditate relativă cuprinsă între 50-65%, o temperatură 18-20 grade Celsius, fără fluctuații ample sau bruște ale valorilor acestora, cu un nivel de iluminare sub 180 lucși. Obiectul se va depozita în spații curate, aerisite, fără praf și ferit de proximitatea unor obiecte infestate cu agenți biologici (mușegaiuri, insecte xilofage etc.). În cazul expunerii obiectului, se va confecționa un suport care să-l mențină în poziție verticală, iar spatele (verso-ul) nu se va acoperi, lăsând aerul să circule liber (pentru a se evita crearea unui spațiu închis, izolat, favorizabil dezvoltării microorganismelor).

Lista ilustrațiilor:

Fig. 1 – Icoana înainte de restaurare.

Fig. 2 – Icoana după chituire.

Fig. 3 – Detaliu atac xilofag.

Fig. 4 – Detaliu icoană în timpul chituirii.

Fig. 5 – Detaliu curățire.

Fig. 6 – Detaliu integrare cromatică.

Fig. 7 – Icoana după restaurare.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7